

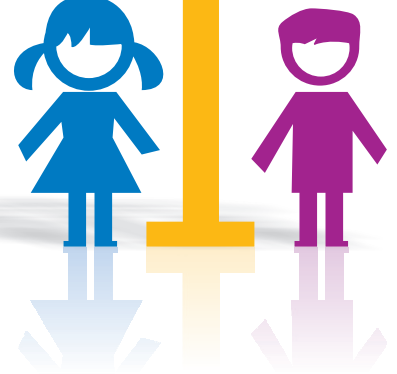
TG – FAME ಸರಣಿ

(ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುಂಪಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ಜಾಗೃತಿ ಸಂದೇಶಗಳು)

ಹಣಕಾಸು
ಸಾಕ್ಷರತೆ
ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ
ಹಾದಿ



ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರತೆ



ಶಾಲಾ

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ



ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗ, ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್



ಸಂದೇಶ 1

ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಮತ್ತು ಬೇಕುಗಳು (ನೀಡ್ಸ್/ವಾಂಟ್ಸ್)

ಸಂದೇಶ 2

ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಪರಿಚಯ

ಸಂದೇಶ 3

ಹೂಡಿಕೆ, ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಪಿಂಚಣಿ - ಮೂಲಭೂತ ವಿಷಯಗಳು

ಸಂದೇಶ 4

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ

ಸಂದೇಶ 5

ಹಣಕಾಸು ವಲಯದ ನಿಯಂತ್ರಕರು



ಸಂದೇಶ 1 : ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಮತ್ತು ಬೇಕುಗಳು (ನೀಡ್ಸ್/ವಾಂಟ್ಸ್)

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಆವಶ್ಯಕ



ಬೇಕು



ಆವಶ್ಯಕ



ಬೇಕು



ಯಶಸ್ವೀ ಹಣಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂದರೆ 'ಆವಶ್ಯಕ' ಮತ್ತು 'ಬೇಕು' ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದು. ಈ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಆವಶ್ಯಕ' ಎಂದರೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಇರಲೇಬೇಕಾದುದು ಮತ್ತು 'ಬೇಕು' ಎಂದರೆ ಇದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. 'ಬೇಕು'ಗಳನ್ನು ಮುಂದೂಡಿ ಕಾಲಾನಂತರ ಪಡೆಯಬಹುದು. ನಾವು 'ಬೇಕು'ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು 'ಬೇಕು'ಗಳನ್ನು ಮುಂದೂಡುವ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಬಹುತೇಕ ಹಣಕಾಸಿನ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

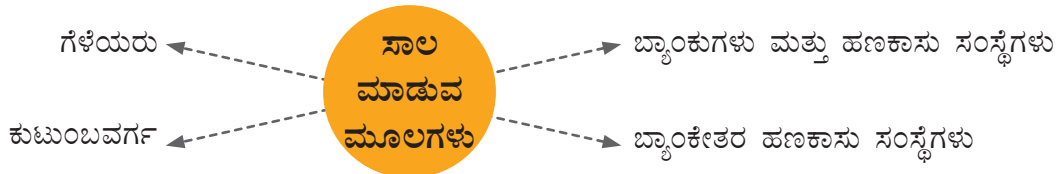
ಆಯವ್ಯಯ ತಯಾರಿ (ಬಜೆಟಿಂಗ್)

ಆಯವ್ಯಯ ತಯಾರಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಆದಾಯಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಸಾಧಿಸುವ ಒಂದು ಕಲೆ. ಉಳಿಕೆ ಹಣವನ್ನು ನಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಖರ್ಚುಗಳು



ಸಾಲ ಮಾಡುವಿಕೆ



ಸಂದೇಶ 2 : ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಪರಿಚಯ

	<p>ಉಳಿತಾಯ ಮತ್ತು ಚಾಲ್ತಿ ಖಾತೆಗಳು</p> <p>ಚೆಕ್ಯು ಪುಸ್ತಕ, ಹಣ ವರ್ಗಾವಣೆ, ಡೆಬಿಟ್ ಕಾರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಏಕೀಕೃತ ಪಾವತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.</p>	<p>ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಖಾತೆ ತೆರೆಯಬಹುದು. * ಖಾತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಡ್ಡಿ ಪಾವತಿಸಲಾಗುವುದು. * ಕೆಲವು ಬಗೆಯ ಖಾತೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕನಿಷ್ಠ ಶುಲ್ಕ'ವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. <p>ಚಾಲ್ತಿ ಖಾತೆ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಮಾಲೀಕತ್ವ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕಂಪೆನಿಗಳು, ಟ್ರಸ್ಟ್‌ಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. * ಖಾತೆದಾರರು ಖಾತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ ಇಟ್ಟಿರುವವರೆಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಬಾರಿ ಹಣ ಜಮಾ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಹಿಂಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಬಂಧನೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. * ಖಾತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ನೀಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. <p>ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕರ ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆಗಳು</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಯಾವುದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪೋಷಕರು ಅಥವಾ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೇಮಕವಾದ ಪೋಷಕರ ಮೂಲಕ ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಬಹುದು. 10 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕರು, ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗುವುದು. * 18 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು, ಅಂದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕರಾಗುವ ವಯಸ್ಸು, ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಖಾತೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕನು/ಳು ತನ್ನ ಖಾತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಕನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಈ ಖಾತೆಯನ್ನು ಆತನ/ಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ/ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕ ಪೋಷಕರು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕ ಖಾತೆದಾರನ/ಳ ಮಾದರಿ ಸಹಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಖಾತೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ದಾಖಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
<p>ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು</p> <p>(ಠೇವಣಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಾಲ ನೀಡುವ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು)</p>	<p>ಠೇವಣಿಗಳು</p>	<p>ಆವರ್ತಕ ಠೇವಣಿಗಳು</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಆವರ್ತಕ ಠೇವಣಿಗಳು 'ಆರ್.ಡಿ.' (ರಿಕರಿಂಗ್ ಡಿಪಾಸಿಟ್) ಎಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. * ಠೇವಣಿದಾರರಿಂದ ಒಂದು ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಗೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವಧಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವನ್ನು ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ಮರಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಠೇವಣಿ ಖಾತೆಗಳನ್ನು 6 ತಿಂಗಳಿನಿಂದ 120 ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ತೆರೆಯಬಹುದು. * ಬಹುದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಉಳಿತಾಯವಿಲ್ಲದ ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಸಣ್ಣ ಮೊತ್ತದ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಆವರ್ತಕ ಠೇವಣಿ ಸೂಕ್ತವಾದುದು. * ಅವಧಿ ಮಧ್ಯೆ ಹಣ ಹಿಂಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಕ್ಕತೆಯ ಅವಧಿಗೆ ಮುನ್ನವೇ ಖಾತೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲು ಬ್ಯಾಂಕು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಹುದು. ಮಾಸಿಕ ಕಂತುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜಮಾ ಮಾಡಲು ವಿಫಲವಾದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ದಂಡ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. <p>ಸ್ಥಿರ ಠೇವಣಿಗಳು</p> <ul style="list-style-type: none"> * 'ಸ್ಥಿರ ಠೇವಣಿಗಳು' ಅಂದರೆ ಫಿಕ್ಸಡ್ ಡಿಪಾಸಿಟ್‌ಗಳನ್ನು 7 ದಿನಗಳಿಂದ 10 ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗೆ ತೆರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. * ಬಡ್ಡಿ ದರವು ಠೇವಣಿಯ ಮೊತ್ತ ಮತ್ತು ಅವಧಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. * ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಠೇವಣಿ ಅವಧಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಪಾವತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಆಯ್ಕೆಯೂ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. * ಖಾತಾದಾರರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನವೇ ಹಿಂಪಡೆಯಬಹುದು.
	<p>ಸಾಲಗಳು</p>	<p>ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಲ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಲವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾದರೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಸಾಲವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಔಷಧೀಯ ಖರ್ಚುಗಳು, ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಿ ಖರ್ಚುಗಳಿಗಾಗಿ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ತುರ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಾಲದ ಮೇಲಿನ ಬಡ್ಡಿ ದರ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. <p>ವಾಹನ ಸಾಲ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಲವನ್ನು ವಾಹನ ಖರೀದಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಹನವನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ತೋರಾಧಾರ (ಹೈಪಾಥಿಕೇಟ್) ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕು ವಾಹನವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. <p>ಗೃಹ ಸಾಲ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಹೊಂದುವ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಜನರಿಗೆ ಮನೆ ಖರೀದಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಹಣವನ್ನು ಭರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಲು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಗೃಹ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. <p>ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಬಯಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಾಲವನ್ನು ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಬಹುದು. <p>ಕೃಷಿ ಸಾಲ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ರೈತರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಾಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ರೈತರು ಈ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಬೀಜಗಳು, ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಗಳು, ಟ್ರಾಕ್ಟರುಗಳು ಮತ್ತಿತರ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಬಹುದು.

ಸಂದೇಶ 3 : ಹೂಡಿಕೆ, ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಪಿಂಚಣಿ - ಮೂಲಭೂತ ವಿಷಯಗಳು

ಹೂಡಿಕೆಯ ಪರಿಚಯ

ಹೂಡಿಕೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಸಸಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಂತೆ. ನಿರಂತರ ನಿಗಾವಹಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಸಸಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು.



ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಹೂಡಿಕೆದಾರರು ಚಿನ್ನ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ರಿಯಲ್ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಣ ಹೂಡಲು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಷೇರುಗಳು ಅಥವಾ ಮ್ಯೂಚುವಲ್ ಫಂಡ್‌ಗಳಂತಹ ಹಣಕಾಸು ಉತ್ಪನ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಷೇರುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಗಳು (Stocks and Mutual Funds)

ಷೇರುಗಳು/ಸ್ವಾಕ್ಸ್‌ಗಳು ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಷೇರುಗಳು ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಷೇರುದಾರರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಹೂಡಿಕೆದಾರರು ಕಂಪನಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸರ್ವಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಮತದಾನ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಕಂಪನಿಯ ಲಾಭವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೇಲಿನ ಲಾಭಪ್ರದತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಷೇರುಗಳ ಮೇಲಿನ ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೂಡಿಕೆದಾರರು ತಮ್ಮ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಕಂಪನಿಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಸುದೀರ್ಘ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇಂತಹ ಸಂಲೇಖಗಳಲ್ಲಿ (instruments) ಹೂಡಿಕೆಮಾಡಬಹುದು.

ಹೂಡಿಕೆ ಅಂದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಕೆ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ (ಉದಾ: ಭೂಮಿ, ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಹೂಡಿಕೆ)ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒಂದು ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಹಂಚುವಿಕೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿ (ಮ್ಯೂಚುವಲ್ ಫಂಡ್)ಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ನೇರ ಷೇರು ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಷೇರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿ (ಮ್ಯೂಚುವಲ್ ಫಂಡ್) ಅಂದರೆ ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಘಟಕಗಳನ್ನು (ಯೂನಿಟ್ಸ್) ವಿತರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಆ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ನೀಡಿಕೆ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳಲ್ಲಿ (ಸೆಕ್ಯೂರಿಟೀಸ್) ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವ ಕೌಶಲ್ಯ. ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತಿತರ ವಲಯಗಳ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಷೇರು ಬೆಲೆಗಳೂ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವಿವಿಧೀಕೃತ ಹೂಡಿಕೆಯು ಒಟ್ಟಾರೆ ನಷ್ಟ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಅವರ ಹೂಡಿಕೆ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಘಟಕದಾರರು (ಯೂನಿಟ್ ಹೋಲ್ಡರ್ಸ್) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಹೂಡಿಕೆ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿರುವ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಪರಸ್ಪರ ನಿಧಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ನಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಷೇರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯ ಮಂಡಳಿ (Securities and Exchange Board of India-SEBI)ಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಬೆಳವಣಿಗೆ/ಈಕ್ವಿಟಿ ಆಧಾರಿತ ಯೋಜನೆಗಳು

ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಿಧಿ (Growth Funds)ಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಹುಪಾಲು ಹಣವನ್ನು ಈಕ್ವಿಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡುತ್ತವೆ. ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ನಷ್ಟ ಸಂಭಾವ್ಯತೆ (Comparatively High Risk) ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಆದಾಯ/ಋಣ ಆಧಾರಿತ ಯೋಜನೆಗಳು

ಹೂಡಿಕೆದಾರರಿಗೆ ಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಆದಾಯ ನಿಧಿಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳು ಸ್ಥಿರ ಆದಾಯ ನೀಡುವ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿಗಳಾದ ಬಾಂಡುಗಳು, ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಡಿಬೆಂಚರುಗಳು, ಸರ್ಕಾರೀ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಲೇಖಗಳು (ಮನಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರುಮೆಂಟ್ಸ್) ಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈಕ್ವಿಟಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಆದಾಯ ನಿಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ನಷ್ಟ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.



ಭಾರತದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಷೇರು ವಿನಿಮಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಟಾಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜ್ ಮತ್ತು ಮುಂಬಯಿ ಸ್ಟಾಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಚೇಂಜ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಲು 5000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಪೆನಿಗಳ ಷೇರುಗಳು ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಸೆಬಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತವಾದ ಬ್ರೋಕರುಗಳ ಮೂಲಕ ಷೇರುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಬಹುದು.

ವಿಮೆಯ ಪರಿಚಯ



ಅನಾಹುತಗಳು, ಖಾಯಿಲೆ, ಅಪಘಾತ, ಮರಣ ಅಥವಾ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಂತಹ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆದಾಯ ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ 'ವಿಮೆ'.



ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಜೀವ ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಮೆ ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೀವವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನುಕೂಲದಾಯಕ ಪಾಲಿಸಿಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ದುಡಿಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಕಾಲಿಕ ಮರಣದಿಂದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವ ಸಾಧನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.



ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲು ನೆರವಾಗುವ ಮತ್ತು ಜೀವವಿಮೆಯನ್ನು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನಾಗಿಸುವ ಹಲವು ವಿಧದ ಜೀವವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂತಹ ಉಳಿತಾಯ ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆಯ ಆಯ್ಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ದುರಂತಗಳು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳ ನಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕುಟುಂಬಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಮಾ ಉದ್ಯಮವು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪಿಂಚಣಿಯ ಪರಿಚಯ



ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಜೀವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಆತನ ನಿವೃತ್ತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಜೀವನಾಯುಷ್ಯ, ಹಣದುಬ್ಬರ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸು - ಇವು ನಿವೃತ್ತ ಜೀವನದ ಹಣಕಾಸಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು.



ಹಣದುಬ್ಬರ ಎಂಬುದು ಗ್ರಾಹಕ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿವೃತ್ತ ಜೀವನದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆ ಅಂದರೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸುವುದು ತುಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಹಣದುಬ್ಬರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಳಿತಾಯವೂ ತನ್ನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತ ಜೀವನ ನಿಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವಾಗ ಈ ಎರಡೂ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.



ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಿಂಚಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (National Pension System – NPS)

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಿಂಚಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪಿಂಚಣಿ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ನಿರಂತರ ಆದಾಯ ಮೂಲವಿಲ್ಲದ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. 18ರಿಂದ 60 ವರ್ಷ ವಯೋಮಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಿಂಚಣಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದಾದಾರನಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ದುಡಿಯುವ ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಉಳಿತಾಯ ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಚಂದಾದಾರರು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಕನಿಷ್ಠ ರೂ.500ನ್ನು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 60ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾಗಶಃ ಹಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಹಿಂಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಿಂಚಣಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಉಳಿತಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಿತಿಯವರೆಗೆ ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂದೇಶ 4 : ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲದ ಆಯ್ಕೆಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲದ ಮೊರೆಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಏಕ-ಗವಾಕ್ಷಿ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತಹ ಹೊಸ ಪೋರ್ಟಲ್ ಒಂದನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.



ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಿಕೆ

ಹಂತ-1	ನೋಂದಾಯಿಸಿ
ಹಂತ-2	ಏಕೈಕ ನಮೂನೆ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ
ಹಂತ-3	ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ

ವಿದ್ಯಾಲಕ್ಷ್ಮಿ (<https://www.vidyalakshmi.co.in>) ಎಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾದ ಒಂದು ಜಾಲತಾಣ ಆಧಾರಿತ ಪೋರ್ಟಲ್. ಇದು ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುವ ಏಕ-ಗವಾಕ್ಷಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ವೇದಿಕೆ (Single-window electronic platform) ಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪೋರ್ಟಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಜಿ ನಮೂನೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆ ಇರಲಿ, ಈ ಪೋರ್ಟಲ್ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅರ್ಜಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಈಗಾಗಲೇ ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಪೋರ್ಟಲ್‌ನ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿದ್ದು, 40ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ ನೀಡಲು ಇದರಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳು:

- ⇒ ಭಾರತೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಂಘವು ರೂಪಿಸಿರುವ ಮಾದರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲ ಯೋಜನೆ 2015ರ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಗರಿಷ್ಠ ರೂ.10 ಲಕ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಮತ್ತು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಲು ಗರಿಷ್ಠ ರೂ.20 ಲಕ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
- ⇒ ರೂ. 4 ಲಕ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಭಾಗ (ಮಾರ್ಜಿನ್) ಅಥವಾ ಭದ್ರತೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.
- ⇒ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಸಾಲಗಳಿಗೂ 15 ವರ್ಷಗಳ ಸಮಾನ ಮಾಸಿಕ ಕಂತುಗಳ ಮರುಪಾವತಿ ಅವಧಿ ಇರುತ್ತದೆ.
- ⇒ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೋರ್ಸ್ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮರುಪಾವತಿ ಮುಂದೂಡಿಕೆ ಅವಧಿ (Moratorium Period)ಯ ನಂತರ ಸಾಲದ ಮರುಪಾವತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂದೇಶ 5 : ಹಣಕಾಸು ವಲಯದ ನಿಯಂತ್ರಕರು

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು (ಆರ್.ಬಿ.ಐ.)

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಧಿಕೃತ ಶೃಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅಧಿನಿಯಮ 1934ರನ್ವಯ 1ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 1935ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಗವರ್ನರರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಕೇಂದ್ರೀಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಂಡಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಮಂಡಳಿಗೆ ದೆಹಲಿ, ಕೊಲ್ಕತಾ, ಚೆನ್ನೈ ಮತ್ತು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳು ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪಾತ್ರ

• ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳ ನೀಡಿಕೆ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಜೊತೆಗೇ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಕೂಡಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾರೆ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅಗತ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಹಾಗೂ ಸಾಚಾ ಕರೆನ್ಸಿ ನೋಟುಗಳ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅದರ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

• ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾಂಕರು

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾಂಕರ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೂ ಬ್ಯಾಂಕರ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

• ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಬ್ಯಾಂಕರು

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಬ್ಯಾಂಕರ್ ಆದ ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು, ಅಂತರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳ ತೀರುವೆ ಮತ್ತು ಇತ್ಯರ್ಥ (ಕ್ಲಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಸೆಟ್ಲೆಮೆಂಟ್), ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ನಿಧಿ ವರ್ಗಾವಣೆಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಮೀಸಲು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಖಾತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಅಂತಿಮ ಹಂತದ ಸಾಲದಾತನಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

• ಹಣಕಾಸು/ವಿತ್ತೀಯ ನೀತಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ

ಬೆಲೆ ಸ್ಥಿರತೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಮರ್ಥಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೆಲೆ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಹಣಕಾಸು ನೀತಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ.

• ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪರ ಪಾತ್ರಗಳು

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಗುರಿ ಎಂದರೆ - (ಎ) ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, (ಬಿ) ದೇಶದ ಹಣಕಾಸು ಸಂರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, (ಸಿ) ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ ಹಣಕಾಸು ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು (ಡಿ) ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು.

• ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ ಸಂಸ್ಥೆ

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು, ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಯಂತ್ರಕ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ, ಠೇವಣಿದಾರರ ಹಿತ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಹಾಗೂ ದೋಷ ಪರಿಹಾರಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಣಕಾಸು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ.

• ಪಾವತಿ ಮತ್ತು ಇತ್ಯರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸಂಸ್ಥೆ

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುರಕ್ಷಿತ, ಸುಭದ್ರ, ಶಕ್ತ, ದಕ್ಷ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತ ಪಾವತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ನೀಡುತ್ತದೆ.

• ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರಂತರ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ದೇಶದ ಹಣಕಾಸು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಹಣಕಾಸು ನಿಯಂತ್ರಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಭಾರತೀಯ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯ ಮಂಡಳಿ (Securities and Exchange Board of India-SEBI)

ಭಾರತೀಯ ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯ ಮಂಡಳಿ (ಸೆಬಿ)ಯು 1988ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ನಂತರ ಅದು ಸೆಬಿ ಅಧಿನಿಯಮ 1992ರ ಪ್ರಕಾರ 12ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 1992ರಂದು ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿನ ಹೂಡಿಕೆದಾರರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಯೇ ಸೆಬಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಪ್ರತಿಭೂತಿಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರವರ್ತನೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ಸೆಬಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೆಬಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿಯು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿಮಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (Insurance Regulatory and Development Authority of India -IRDAI)

ಭಾರತೀಯ ವಿಮಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಒಂದು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಮಾ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿಮಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮ 1999ರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಐಆರ್‌ಡಿಐಐಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿಯು ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಹಣಕಾಸು ವಲಯದ ಇತರ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಮೆ, ಬಂಡವಾಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಪಿಂಚಣಿ ನಿಧಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಪಿಂಚಣಿ ನಿಧಿ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (Pension Fund Regulatory and Development Authority-PFRDA)

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪಿಂಚಣಿ ನಿಧಿ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (ಪಿಎಫ್‌ಆರ್‌ಡಿಎ)ವನ್ನು 23ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ 2003ರಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರವು 10ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2003ರ ಕಾರ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪಿಂಚಣಿ ವಲಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಪಿಎಫ್‌ಆರ್‌ಡಿಎಗೆ ವಹಿಸಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಿಂಚಣಿ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಪಿಎಫ್‌ಆರ್‌ಡಿಎಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಪಿಎಫ್‌ಆರ್‌ಡಿಎ ಅಧಿನಿಯಮ 2013ರ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿಯು ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದೆ.



ಗುರಿ ಪ್ರಧಾನ ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪುಸ್ತಿಕೆ

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ಡಿ.ಕೆ. ಮೊಹಂತಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾದ 'ಹಣಕಾಸು ಸೇರ್ಪಡೆಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಮಾರ್ಗ ಸಮಿತಿ'ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಪ್ರಕಾರ - "ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುಂಪುಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಹಣಕಾಸು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಹಣಕಾಸು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ 'ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದೇ ಬುಟ್ಟಿ' (A one size fits all) ಎನ್ನುವ ವಿಧಾನವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಮರ್ಪಕವೆನಿಸಲಾರದು, ಆದುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ" ಎಂಬುದೂ ಒಂದು.

ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಹಣಕಾಸು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗವು ರೈತರು, ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮಿದಾರರು, ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು, ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರು - ಹೀಗೆ ಐದು ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪುಸ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದೆ. ಐದು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಈ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವೂ ಒಂದು.

ಹಕ್ಕು ನಿರಾಕರಣೆ (ಡಿಸ್‌ಕ್ಲೇಮರ್)

ಓದುಗರನ್ನು ಹಣಕಾಸು ಸಾಕ್ಷರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಲು ಮತ್ತು ಬೋಧಿಸಲು ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹಣಕಾಸು ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಅಥವಾ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಓದುಗರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಕ್ಕುಗಳು:

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ = ಏಪ್ರಿಲ್ 2018

ವಿಷಯಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಅಂಶಗಳ ಮರುಬಳಕೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಇದೆ.

ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಹಣಕಾಸು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗ
ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್
10ನೇ ಮಹಡಿ, ಕೇಂದ್ರೀಯ ಕಛೇರಿ ಕಟ್ಟಡ
ಷಾಹೀದ್ ಭಗತ್ ಸಿಂಗ್ ಮಾರ್ಗ, ಕೋಟೆ, ಮುಂಬಯಿ

ಆಚಾರ ಮನ್ನಣೆ

ವಿನ್ಯಾಸ: ಕೌಶಿಕ್ ರಾಮಚಂದ್ರನ್

ಹಣಕಾಸು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗ
ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು
10ನೇ ಮಹಡಿ, ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ, ಮುಂಬಯಿ 400 001, ಭಾರತ